

Dynamická diagnostika kognitivních funkcí u dětí – ACFS

Carol Lidz, česká lokalizace Lenka Krejčová

Pracovníci školských poradenských zařízení již dlouho volají po metodě, jež by umožnila odhadnout vzdělávací potenciál dítěte lépe než stávající „statické“ metody. Jejich výhodou sice bezpochyby je, že jsou standardizované a obsahují normy, které umožňují děti srovnávat s populačním průměrem, avšak zároveň je u nich dosti obtížné určit, do jaké míry hodnotí skutečný potenciál vyšetřovaného dítěte. Všem je dobře známo, že výsledek vyšetření ovlivňuje mnoho faktorů, jako je pozornost, osobnostní nastavení dítěte, sociokulturní prostředí, z něž dítě pochází, míra stimulace, která se mu dosud dostávala apod. Závisí pak na zkušenostech a odhadu konkrétního odborníka, jak dokáže všechny tyto faktory vyhodnotit a odhadnout budoucí vývoj dítěte. V důsledku to vede k tomu, že diagnostik se sice drží standardizovaných postupů umožňujících vyhodnocení, avšak pokud chce o dítěti zjistit více, je nucen improvizovat, neboť bez „dynamických“ prvků se zkrátka kvalitní vyšetření neobejde.

S metodou ACFS se nám dostává do rukou nástroj, který by měl v tomto ohledu výrazně pomoci. Metoda obsahuje 4 základní škály (Třídění, Sekvenční sluchová paměť, Krátkodobá vizuální paměť, Doplnění sekvenčních vzorů) a 2 doplňkové škály (Přejímání perspektivy, Verbální plánování) a je použitelná u dětí přibližně ve věku 3–6 let. Toto věkové rozpětí se může zdát jako příliš omezující, avšak v současné době, kdy se diagnostika nejrůznějších poruch posouvá do stále ranějšího věku a kdy se snažíme o co nejvčasnější intervenci, se jedná o věkové období nejužitečnější. Pro děti předškolního a mladšího školního věku je totiž i škála standardizovaných metod dosti omezená.

Nelze očekávat, že by tato metoda zcela vytlačila dosud užívané testové nástroje, ale rozhodně bude vítaným doplněním. Největší potenciál spatřuji při vyšetření školních zralostí a při rozhodování o zařazení mladšího dítěte se specifickými vzdělávacími potřebami či zdravotním postižením do příslušného vzdělávacího programu – při vyšetřování předškoláků, kteří nenavštěvovali mateřskou školu a doma se jim nedostávalo patřičné stimulace či pocházejí ze sociokulturně znevýhodněného prostředí, jsou totiž stávající metody použitelné velmi omezeně, neboť lze jen stěží odlišit, do jaké míry jsou skutečně omezeny kognitivní předpoklady dítěte a do jaké se jen projevuje fakt, že se nikdy nesetkaly s podobným typem úkolů, nejsou vybaveny znalostí pojmů, strategiemi řešení a potřebnými pracovními návyky. Jelikož při administraci této metody jim v intervenční fázi poskytneme strategie řešení a předvedeme, jak s úkolem pracovat, můžeme sledovat, do jaké míry je tato intervence pro dítě užitečná: jestliže dítě po nácviku pochopí, co dělat, a dojde ke zlepšení, lze očekávat, že při vhodném přístupu může takové dítě dobře uspět i ve vzdělávacím procesu. Naopak by nám tato metoda měla pomoci odlišit děti s mentálním postižením, u nichž je omezení kognitivních funkcí závažnější, z intervence proto nedokážou mnoho vytěžit a ve vzdělávacím procesu budou potřebovat komplexnější podpůrná opatření.

Za pozitivum požaduji i skutečnost, že základní škály primárně nestaví na verbálních dovednostech dítěte, a jsou proto použitelné i u dětí s narušenou komunikační schopností. V neposlední řadě bych zdůraznila, že takto nastavený testový postup umožňuje zakusit úspěch i dětem, jež často při použití stávajících standardizovaných metod zakoušejí frustraci z neporozumění požadavkům. Lze očekávat, že dítě bude lépe motivováno k další spolupráci a vzdělávání, neboť výsledkem práce s touto

metodou by pro něj mělo být ideálně pochopení, že existují různé strategie řešení, jež se dají po dílčích úpravách využívat v řadě rozmanitých situací.

Nezbývá než doufat, že nová metoda se brzy rozšíří nejen do školských poradenských zařízení a že nám pomůže co nejlépe nastavovat podpůrná opatření přímo na míru konkrétnímu dítěti. V tom by měl ostatně napomoci i přehledný a praktický zaměřený manuál, jímž je metoda vybavena.

Mgr. Tereza Horáková

SPC Rukavička při Mateřské škole, Speciální základní škole a Praktické škole Hradec Králové